

**Община Велико
Търново**

Весела Величкова, водещ финансов анализатор
v.velichkova@bcra-bg.com

Калина Димитрова, икономически анализатор
k.dimitrova@bcra-bg.com

Радостина Стаменова, икономически анализатор
stamenova@bcra_bg.com

Кредитен рейтинг на община Велико Търново

Дата на Рейтингов комитет:	14.12.2018	07.03.2019
Дата на публикуване:	14.12.2018	08.03.2019
Дългосрочен кредитен рейтинг:	BBB- (под наблюдение)	BBB-
Перспектива:	-	Стабилна
Краткосрочен кредитен рейтинг:	A-3 (под наблюдение)	A-3
Дългосрочен рейтинг по национална скала	A (BG) (под наблюдение)	A (BG)
Перспектива:	-	Стабилна
Краткосрочен рейтинг по национална скала:	A-1 (BG) (под наблюдение)	A-1 (BG)

*За пълната рейтингова история вижте края на документа

„БАКР - Агенция за кредитен рейтинг“ (БАКР) е третата пълноправна рейтингова агенция в ЕС, регистрирана съгласно Регламент № 1060/2009 на Европейския Парламент и на Съвета на Европа. Присъдените от БАКР кредитни рейтинги важат в целия ЕС и са изцяло равнопоставени с тези на останалите признати от Европейския орган за ценни книжа и пазари агенции, без териториални или други ограничения.

„БАКР – Агенция за кредитен рейтинг“ (БАКР) сваля статуса „под наблюдение“, поставен във връзка с промени в методологията, и потвърждава следните кредитни рейтинги на община Велико Търново:

- **Дългосрочен кредитен рейтинг BBB-, перспектива: стабилна, краткосрочен кредитен рейтинг A-3;**
- **Дългосрочен рейтинг по национална скала A (BG), перспектива: стабилна, краткосрочен рейтинг по национална скала A-1 (BG).**

Използвана е официално приетата от БАКР методология за присъждане на кредитен рейтинг на община https://www.bcra-bg.com/files/Municipality_Methodology_2018_bg.pdf

За изработването на кредитния доклад и присъждането на кредитен рейтинг е използвана информация от оценяваната община, Министерство на финансите, Национален Статистически Институт, Агенция по заетостта, база данни на БАКР, консултанти и други източници на публична информация.

Политическата обстановка в България се запазва стабилна, а правителството се ангажира да ускори процеса по включването на страната към еврозоната, като официално подаде писмо за намерението си. През август 2018г. Министерският съвет одобри и съответен План за действие, включващ мерки, насочени към присъединяването на България към Валутния механизъм II (ERM II) и към Банковия съюз до м. юли 2019 година. Предвиждат се редица промени в законодателство, касаещи подобряване на надзора на финансовия сектор, рамката по несъстоятелността, борбата с „изпирането на пари“ и модернизацията на управлението на държавните предприятия. Мерките ще се осъществяват координирано от национални и международни институции, а напредъкът във всички тези области, ако и когато бъде постигнат, трябва да отвори пътя за

	<p>КРЕДИТЕН РЕЙТИНГ Община Велико Търново Дългосрочен/ краткосрочен рейтинг: BBB-/A-3 Перспектива: стабилна Рейтинг по национална скала: A (BG) /A-1 (BG) Перспектива: стабилна</p>
<p>Евлоги Георгиев 95, ет. 1 гр. София 1142</p>	<p>тел.: (+359-2) 987 6363 www.bcra-bg.com</p>

присъединяване на страната едновременно към ERM II и Банковия съюз.

През първата половина на 2018 г. **икономиката на страната** бележи реален ръст от 3.4%¹ (3.6% през 2017г.), като основен двигател на растежа на БВП остава вътрешното търсене. Подкрепяно от благоприятното развитие на трудовия пазар и ръста на кредитирането, потреблението на домакинствата нараства със 7.9% на годишна база през първото полугодие на 2018г. Бруто образуването на основен капитал значително се ускорява, като отчита годишен ръст от 8.5% при 3.3% за същия период на 2017г. Нетният износ има отрицателен принос и ограничава растежа на БВП през първата половина на 2018г.

Брутният външен дълг на страната към края на август 2018 г. възлиза на 33 805 млн. евро или 61.1% от прогнозния БВП, нараствайки в номинално изражение с 408 млн. евро спрямо края на 2017г. Делът на външния дълг на публичния сектор се понижава до 18.2%, докато този на частния сектор се покачва до 81.8% от общия външен дълг.

Към края на август 2018г. международните **резерви на БНБ** възлизат на 23 960 млн. евро. (43.3% от прогнозния БВП), осигурявайки 160.7% покритие на паричната база, формиращо солиден буфер използван от централната банка за да гарантира стабилността на валутния борд.

Притокът на **преки чуждестранни инвестиции** към страната продължава да се понижава до 0.4% от БВП за периода януари - август 2018г., отчитайки номинален спад от 71.6% спрямо същия период на предходната година.

Данните за **трудовия пазар** продължават да показват благоприятно развитие, отбелязвайки рекордно високи показатели за икономическата активност и заетостта на населението. Възходяща се запазва тенденцията за заплащане на труда. През първото полугодие на 2018г. **средната месечна брутна работна заплата** достига 1 101 лв., отчитайки номинален ръст от 7.6% спрямо същия период на 2017г., а основен фактор за растежа на заплатите в някои икономически дейности продължава да бъде ежегодното покачване на минималната работна заплата, при която от началото на 2018г. е в сила повишение от 11%,

до 510 лв. на месец. От януари 2019г. е в сила увеличение в размера ѝ до 560 лв. Последното се отразява и в продължаващо нарастване на разходите за труд в икономиката.

Ценовото равнище в България продължава да се покачва. През септември 2018г. годишният темп на инфлация (измерен чрез ХИПЦ) достига 3.6%, а средногодишната инфлация за последните 12 месеца се ускорява до 2.3%.

Цените на пазарните услуги, подкрепяни от засилването на вътрешното търсене, запазват възходящата си динамика и имат основен принос за покачването на ценовото равнище в страната, а допълнителен проинфлационен натиск се генерира от повишението на някои административно регулирани цени. Сред външните фактори значителен принос има поскъпването на петрола и на други основни суровини на международните пазари, което се инкорпорира в цените на хранителните и енергийните стоки.

Нарастващата икономическа активност през последните години осигурява подобрене в състоянието на **публичните финанси** на страната. За периода януари – август 2018г. общите бюджетни приходи по Консолидираната фискална програма (КФП) нарастват с 11.6% спрямо същия период на предходната година, като основен принос за това имат данъчните приходи (отчетен годишен ръст от 10.0% на общите данъчни приходи, които съставляват 82.3% от общите постъпления по КФП за периода). Бюджетното салдо към м. август 2018г. е положително, в размер на 2 388 млн. лв. (или 2.2% от прогнозния БВП), аналогично на това, за същия период на предходната година (2 151 млн. лв. или 2.1% от БВП). Заложената бюджетна цел по КФП за 2018г. е дефицит в размер от 1.0% от БВП, но спрямо изпълнението на бюджета до момента, очакваме 2018г. да бъде трета поредна година със заложен дефицит и постигнато положително бюджетно салдо.

В **бюджетната рамка за 2019 г.** е заложен дефицит по КФП в размер на 0.5% от БВП, а в актуализираната средносрочна прогноза се запазват целите за балансирано бюджетно салдо през 2020 и 2021г. През 2019г. правителството планира увеличение на заплатите за заетите в бюджетния сектор със

	КРЕДИТЕН РЕЙТИНГ Община Велико Търново Дългосрочен/ краткосрочен рейтинг: BBB-/A-3 Перспектива: стабилна Рейтинг по национална скала: A (BG) /A-1 (BG) Перспектива: стабилна
Евлоги Георгиев 95, ет. 1 гр. София 1142	тел.:(+359-2) 987 6363 www.bcra-bg.com

средно около 10%, с изключение на образованието, където ще се придържа към вече съществуващия ангажимент за увеличение на заплатите с 20%. От първи януари минималната работна заплата в страната става 560 лв. на месец. Пенсиите ще нараснат с 5.7% от първи юли 2019г., а максималният им размер се повишава до 1 200 лв. Заложените мерки с фискално въздействие в осигурителната политика включват още увеличаване на максималния осигурителен доход на 3 000 лв. и увеличаване на минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица на 560 лв.

Нивото на **държавния дълг**, представено като съотношение „държавен дълг / БВП“, продължава да намалява, като към края на м. август 2018 г. достига 20.6% от прогнозния БВП (при ниво в края на 2017г. от 23.9% и 27.4% в края на 2016г.), а стойността му е 22 320 млн. лв., намалявайки номинално с 1 215 млн. лв. спрямо края на 2017г. Дългът на сектор „Държавно управление“ се оценява като положителен фактор в сравнителен план с ЕС. Към края на второто тримесечие на 2018г. консолидираният дълг на страната възлиза на 24 815 млн. лв. или 23.8% от БВП, което е значително по-ниско ниво на държавен дълг спрямо максимално допустимата референтна стойност на Маастрихтския критерий за конвергенция от 60% и подрежда страната сред трите държави в ЕС с най-нисък държавен дълг, като пред нея се нареждат само Естония и Люксембург.

Българските ДЦК се отличават с относително ниска **доходност** за региона, като тази по дългосрочната бенчмаркова емисия с матуритет 10 г. и 6 м., на база реално сключени сделки на вторичен пазар, за първи път пада под прага от 1% през януари 2018г., а през август достига 0.81%, което е и най-ниската месечна стойност на дългосрочния лихвен процент за оценка на степента на конвергенция, отчитана досега.

Банковата система на страната остава стабилна, като се характеризира с продължаващо нарастване на активите, поддържан в последните три години ръст на привлечените под форма на депозити средства и увеличение в кредитирането. В последното,

към края на м. септември 2018г. е отбелязан и рекорден за последните пет години ръст от 7.6% спрямо същия период на предходната година. Същевременно продължава и процесът по подобряване качеството на банковите портфейли, като съотношението между брутните необслужвани експозиции и брутната балансова стойност на кредитите намалява, оставайки на относително високо ниво (8.5%). Налице са известни структурни промени, свързани със смяна на собствеността в някои банки, по-нататъшен отлив на гръцки капитал и продължаващата консолидация в системата. За да се гарантира плавен преход към Банковия съюз, през 2019г. Европейската Централна Банка (ЕЦБ) планира да извърши преглед на качеството на активите и стрес-тестове на български банки 2.

След като през 2016г. просрочените задължения на общините в страната нарастват с 19,2%, то през 2017г. е отчетен спад от 30,0% до ниво от 146,1 хил.лв. (189,9 хил.лв. за 2016г.). Според данни на Министерството на финансите към края на 2017г. намалява броят на общините, отговарящи на условията за финансово оздравяване. При средна събираемост от 70,70% за страната към края на 2017г., общо 112 общини (42,26%) отчитат пониски параметри (119 за 2016г.). Общините, които отговарят на три и повече от критериите от класирането им като общини с финансови затруднения за 2018г., са 13 (4,9% от всички общини), като за 2017г. са също 13 (12,1%). 21 общини през 2018г. отпадат от списъка за финансово оздравяване, за които се допуска, че приетите от тях мерки и планове за оздравяване са довели до положителни резултати.

През 2017г. населението в България продължава да намалява със същия темп, както и предходната година: 0,73%. Понижението на населението в община Велико Търново продължава да се понижава, но с много по-слаб темп, който едва забележимо се забавя през последната година. Гъстотата на населението в общината остава почти без промяна, но средното за страната бележи спад от 0,47%, вследствие на което разликата спрямо общината леко нараства.

	<p>КРЕДИТЕН РЕЙТИНГ Община Велико Търново Дългосрочен/ краткосрочен рейтинг: BBB-/A-3 Перспектива: стабилна Рейтинг по национална скала: A (BG) /A-1 (BG) Перспектива: стабилна</p>
<p>Евлоги Георгиев 95, ет. 1 гр. София 1142</p>	<p>тел.:(+359-2) 987 6363 www.bcra-bg.com</p>

Трудоспособното население в община Велико Търново леко надхвърля средното за страната, негативен фактор обаче представлява пониския дял на подтрудоспособното в общината спрямо отчетеното средно за страната.

Към август 2018г. нивото на безработица в община Велико Търново е под 3%.

През 2018г. общината отчита положителен оперативен резултат в размер на 3 046 хил.лв., който надвишава постигнатия за предходната година с 37,4%. Този излишък обаче е близък до отбелязаните за годините от 2014 и 2016г. Въпреки че размерът на инвестиционния резултат не е критичен съгласно методологията на БАКР, следва да се отбележи, че общината регистрира положителен за втора поредна година. Размерът му е 1 129 хил.лв., с 45,6% по-малък спрямо реализирания за 2017г. Като цяло общината отчита излишък в размер на 4 175 хил.лв., близък до отбелязания за 2017г.

Приходите за местни дейности на община Велико Търново през 2018г. възлизат на 39 698 хил.лв., в т.ч. собствени приходи в размер на 24 499 хил.лв., което представлява годишен ръст от 4,11%. Делът на собствените приходи в приходите за местни дейности възлиза на 71,8% (80,8% за 2017г.).

В структурата на данъчните постъпления не се наблюдават значими изменения. С най-голям дял се запазва данъкът върху недвижимите имоти – съответно 40,9% през 2018г. и 42,5% през предходната година.

Неданъчните постъпления продължават да са доминирани от постъпленията от такси с дял от 21,6% от приходите за местни дейности (25,8% за 2017г.).

Ръст се наблюдава при доходите от собственост (10,4%), чийто дял в приходите за местни дейности възлиза на 13,6% (14,4% за 2017г.). В структурата им водещи са доходите от стоки, услуги и продукция (дял 53,7%).

Община Велико Търново като цяло се характеризира със сравнително нисък дял на приходи от продажба на имущество, което се оценява положително с оглед непостоянния и неравномерен характер на този приходоизточник. За 2018г. размерът им е 601

хил.лв., което представлява едва 1,5% от приходите за местни дейности.

През 2018г. текущите разходи на община Велико Търново бележат незначителен ръст от 1,3%. Както обикновено по-голямо нарастване е налице при разходите за заплати и осигуровки (13,6%). Основно перо се запазва издръжката с дял 66,8%, която се понижава с 3,1%. Следва да се отбележи значителното намаление на разходите за лихви като продължение на очертана вече тенденция. Размерът им за 2018г. е 63 хил.лв., което представлява едва 0,2% от текущите разходи на общината.

Капиталовите разходи на общината за 2018г. възлизат на 8 549 хил.лв., което е най-големият им размер за последните няколко години.

Просрочените задължения на общината в края на 2018г. възлизат на 1 348 хил.лв., почти изцяло текущи. За сравнение година по-рано те са 1 442 хил.лв., тоест налице е минимално намаление на годишна база. Следва обаче да се отбележи, че се понижава тежестта им в собствените приходи заедно с ОИС.

Община Велико Търново отчита и просрочени вземания в размер на 311 205 лв., по-голямата част от които (262 580 лв.) от концесии и наеми.

През 2018г. община Велико Търново бележи значителен ръст от 19,8% в разходите за местни дейности и дофинансиране (за сравнение предходната година е отчетен спад от 4,0%). При капиталовите разходи повишението е още по-голямо – над 160%. На практика това е най-високата им стойност за последните над десет години.

По отношение на структурата на разходите по функции се запазва тенденцията най-голям дял да имат разходите за благоустрояване, като през 2018г. тежестта им нараства от 42,0% до 50,2%. Нарастването е за сметка на всички останали функции с изключение на „Отбрана и сигурност“, която обаче е много слабо застъпена.

Що се касае до капиталовите разходи за благоустрояване, те нарастват съществено спрямо 2017г. (228,6%), достигайки 6 568 хил.лв., което е най-високата им стойност за последните няколко години и представлява

76,8% от общите капиталови разходи. В голяма степен те са формирани от инвестициите за водоснабдяване и канализация (дял 66,5%), които са в размер на 4 366 хил.лв. на фона на нулеви капиталови разходи по дейността през 2017г.

По отношение на сравнителния анализ основните показатели на община Велико Търново са съпоставени със средните¹ за страната и със средните стойности за групата общини, административният център на които е и областен център. Сравнение със средни стойности за група по население не е представено отделно, тъй като областните центрове са със сходен брой жители и двете извадки – по население и по областни центрове, се припокриват в по-голямата си част. Разгледани са показателите собствени приходи на глава от населението, размер на дълга като процент от планираните приходи и изравнителната субсидия, дял на капиталовите разходи в общите разходи (инвестиционна активност), дял на собствените приходи в общите постъпления, покритие на разходите за местни дейности с приходи, осреднена събираемост на данък МПС и данък недвижими имоти. В по-голяма част от показателите община Велико Търново се позиционира благоприятно в сравнителен план.

По отношение на мениджмънта кмет на община Велико Търново през разглеждания период е Даниел Панов (ПП ГЕРБ), спечелил местните избори през есента на 2015г, като това е неговият втори мандат. Даниел Панов е и председател на НСОРБ (Национално Сдружение на Общините в България).

Постигнатата осреднена събираемост на данък МПС и данък недвижими имоти е 78,8%. През анализирания период не са настъпили промени в организационната структура на общината. По данни от общинското ръководство тежестта на персонала се оценява на 4,6% за 2018г.

БАКР изготвя финансова прогноза на общината за периода 2019-2021г. Получените резултати показват, че при развитие, сходно с прогнозираното, община Велико Търново ще реализира положителен оперативен резултат

през целия прогнозен период. Свободният паричен поток е положителен с изключение на втората година, когато е в размер на -205 хил.лв. Средствата по сметки обаче го покриват изцяло.

Доколкото кредитният рейтинг на община Велико Търново е ограничен от рейтинга на България, благоприятно влияние върху него може да окаже ръст на данъчните и неданъчните приходи (собствените приходи без приходите от продажба на имущество), повишаване на събираемостта, нарастване на оперативния резултат.

Негативно влияние би могло да окаже свиване на собствените приходи, невъзможност за покриване на финансовите задължения, увеличаване на просрочените задължения, персонални промени на ключови длъжности в структурата на общинската администрация.

Таблица № 1

(лева)	2018	2017	2016
Приходи за местни дейности, в т.ч.	39 687 608	34 106 536	32 450 811
Собствени приходи	28 498 573	27 550 437	27 190 937
- данъчни приходи	12 804 895	12 765 419	12 534 289
- неданъчни приходи	15 693 678	14 765 018	14 656 648
Субсидии и трансфери за местни дейности	11 189 035	6 556 099	5 259 874
Капиталови разходи	8 549 067	3 185 547	6 227 229
Оперативен резултат	3 046 091	2 216 365	3 941 525
Оперативен резултат преди лихви	3 109 148	2 304 959	4 189 217
Резултат от инвестиционна дейност	1 128 744	2 074 121	-2 356 595
Дефицит/излишък за местни дейности	4 174 835	4 290 486	5 184 930

Резюме на протокола от Рейтинговия комитет:

Членовете на Рейтинговия комитет разгледаха доклада за кредитен рейтинг на община Велико Търново и обсъдеха основните параметри, касаещи финансовото състояние на общината. Бяха коментирани просрочените задължения, при които обаче се наблюдава спад, задържането на основните приходни пера на

¹ Средните стойности са изчислени като статистическа медиана

	КРЕДИТЕН РЕЙТИНГ Община Велико Търново Дългосрочен/ краткосрочен рейтинг: BBB-/A-3 Перспектива: стабилна Рейтинг по национална скала: A (BG) /A-1 (BG) Перспектива: стабилна		
	Евлоги Георгиев 95, ет. 1 гр. София 1142		тел.:(+359-2) 987 6363 www.bcra-bg.com

постоянно равнище. Беше отбелязано реализирането на положителен оперативен и инвестиционен резултат, както и прогнозата, която предвижда благоприятно развитие на общината.

Предвид специфичния риск профил на общината, както и състоянието на общата законова регулация на общините в България, базовият рейтинг беше определен на ниво BBB-.

Дългосрочният рейтинг по националната скала А (BG) и краткосрочният А-1 (BG) бяха

присъдени въз основа на позиционирането на рейтинговите характеристики на общината в сравнителен план спрямо другите общини в България.

Рейтингова история на община Велико Търново				
Дата на рейтингов комитет:	19.02.2015	17.03.2016	23.03.2017	22.03.2018
Дата на публикуване:	20.02.2015	18.03.2016	24.03.2017	23.03.2018
Дългосрочен рейтинг:	BB+	BB+	BB+	BBB-
Перспектива:	Стабилна	Стабилна	Положителна	Стабилна
Краткосрочен рейтинг:	B	B	B	A-3
Дългосрочен рейтинг по национална скала:	A- (BG)	A- (BG)	A- (BG)	A (BG)
Перспектива:	Стабилна	Стабилна	Положителна	Стабилна
Краткосрочен рейтинг по национална скала:	A-2 (BG)	A-2 (BG)	A-2 (BG)	A-1 (BG)

Рейтингите в таблицата са присъдени по предходната Методология за присъждане на кредитен рейтинг на община и не са директно сравними с рейтингите, присъдени след влизането в сила на актуалната методология от юли 2014г.

	08.2007**	10.2008	12.2009	24.09.2010	14.12.2011	31.10.2012	24.10.2013	25.07.2014
Дългосрочен рейтинг:	BBB-	BBB	BBB	BBB	BBB	BBB+	BBB+	BBB+ (под наблюдение)
Перспектива:	Положителна	Стабилна	Стабилна	Стабилна	Стабилна	Стабилна	Стабилна	-
Краткосрочен рейтинг:	A-3	A-2	A-2	A-2	A-2	A-2	A-2	A-2 (под наблюдение)

**Първоначален рейтинг